

Er is in dit bosch nog een merkwaardigheid, nl. het graf van een schipbreukeling, die na aan land te zijn gespoeld het hier blijkbaar zoo prettig vond, dat hij er wat klappers plantte en tot zijn dood is blijven wonen.

Nu is het de bedoeling, dat dit mooie stuk bosch, als eenmaal in de kwestie Tjandikoesoema ten gunste van het Gouvernement is beslist, als een waardig voorportaal van Bali behouden blijft, en dan zou het natuurlijk zeer verheugend zijn, indien het oostelijk gelegen woeste bergcomplex Kelatakan, de omgeving van de Gilimanoek-baai en Prapatagoeng als één natuur-reservaat voor het nageslacht bewaard bleef.

Ik mag het hopen!

Singaradja, November 1936.

C. N. A. DE VOOGD.

HOE IK HET NEST VAN DE GRIEL VERSTOORDE

Wanneer ik vogels ontmoet, die mij aan de Hollandsche avifauna doen denken en wier doen en laten van mijn prille jeugd af mijn volle belangstelling hebben gehad, krijg ik steeds het gevoel alsof ik een ouden kennis terug zie.

foto v. d. schr.]

Fig. 1. Het ei van de griel: zonder eenige aanduiding van een eigenlijk nest.

Als de herfstmaanden de eerste steltlopers uit hun zomerkwartieren op Java brengen, en het getuut der tureluurs en ruiters door den stillen nacht klinkt; of als troepjes boerenzwaluwen zich op de telefoondraden buiten de stad verzamelen, en het geroep van de wulpen van het verre strand tot ons oor doordringt, dan dwalen onze gedachten terug naar die

goddelijke voorjaarsdagen in het Nederlandsche vlietland. Dan hooren wij de tuuten en de grutto's, dan zien we de kemphanen vechten op hun platgetreden kampplaatsen; de kieften buitelen door de heldere lentelucht en wij leggen ons oor te luisteren in het binnenduin, waar de lentezang der wulpen weerklinkt: geluiden en gewaarwordingen, die ons elk voorjaar weer opnieuw tot een festijn maakten.

Toen ik de Indische griel (*Esacus magnirostris scommophorus*) voor het eerst ontmoette, had ik dat gevoel ook. Het was tijdens een wandeling langs het smalle koraalstrand op een der kleine eilandjes in de Baai van Batavia, waar ik hem

plotseling voor mij uit zag rennen; zoo nu en dan stond de fraaie vogel stil, „veerde” den kop wat op en neer of schudde zijn korte staartje, waarbij het *tri-tri-tri* of het vlugge *tririririririri*-geroep over het stille strand weerklonk. Ver van mij verwijderd bleef hij zwijgend staan, pikte zoo nu en dan wat in het koraal of haalde den grooten, zwaren snavel door de hals- en borstveeren, om dan tenslotte in het zand te gaan zitten alsof hij op het legsel plaats nam. Als ik dan achter het struikje, dat mij als schuilplaats diende, vandaan kwam en weer op het strand stapte, rende de griel weg en vloog, toen ik moeite deed hem in te halen, in een

[foto v. d. schr.]

Fig. 2. Slechts door het loopen over de losse k a r a n g, verraaft de griel zijn komst.

groote boog over zee weer terug naar het strand. Gezien het weinig nerveuze gedrag van dezen vogel, geloof ik niet, dat deze toen een legsel had.

Hoewel ik dien dag slechts een enkelen vogel te zien kreeg, trof ik andere keeren in den regel twee grielen bij elkaar aan, enkele malen zelfs drie, en die gedroegen zich steeds zooals hierboven werd beschreven.

In tegenstelling met de Hollandsche griel, die men nooit op het open strand zal aantreffen doch steeds in de duinen, en wel bij voorkeur op plaatsen met een dichte struikvegetatie, afgewisseld door kleine open plekjes, is de Indische griel een bewoner van het open strand langs de zee: van de zon-doorgloeide koraalriffen, zooals men die aantreft rondom de eilandjes in de Baai van Batavia.

Ik veronderstel, dat zich in deze geheele Baai slechts enkele paren ophouden,

misschien slechts twee of drie, zoodat de toekomst er daar voor de griel niet zoo heel rooskleurig uit ziet, temeer daar door het steeds toenemende aantal „picknickende” Europeanen en het aantal inlandsche visschers, die geregeld deze eilandjes bezoeken, waarschijnlijk menig legsel wordt stukgetrapt, terwijl bovendien de kans

Fig. 3. Zoo staat hij een oogenblik vlak voor mij, alsof hij dwars
foto v. d. schr.] door de tent wil zien.

groot is, dat een deel der jongen, voordat deze vliegvlug zijn, wordt buitgemaakt door inlanders, die moeilijk een levend dier met rust kunnen laten. Volgens STUART BAKER legt de griel slechts één ei, hetgeen overeenstemt met het door mij gevonden legsel, waarover ik aanstonds meer zal vertellen.

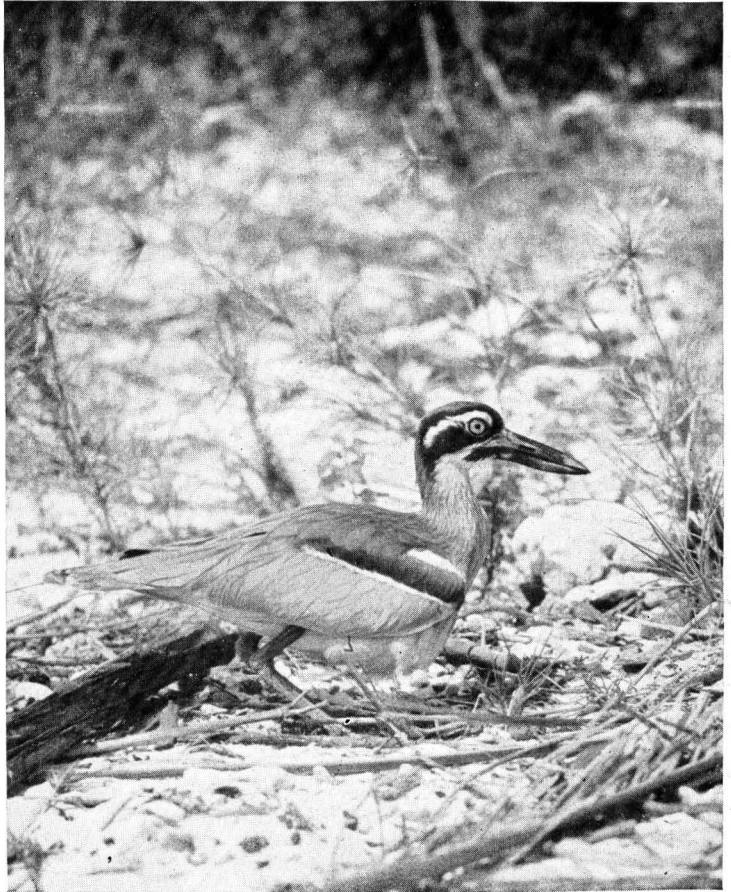
Weliswaar is de griel tegenwoordig bij de wet beschermd, maar men kan moeilijk verlangen, dat bij elk nest een bewaker geplaatst wordt! Laat ons dus hopen, dat deze interessante vogel elders in den Archipel in grooter aantal voorkomt, en zich op rustiger plaatsen beter zal kunnen handhaven.

In de tweede helft van Augustus slaagde ik er in een nest te vinden van de Indische griel. Nog voor ik voet aan wal had gezet, zag ik een griel op eenige

meters van den boschrand verwijderd langs het koraalstrand rennen in de richting van de zee, waar ik spoedig ook een tweeden vogel ontwaarde. Beide bleven zij dicht bij elkaar staan, waarbij de reeds vroeger waargenomen kop- en staart-bewegingen werden gemaakt en een lang aangehouden *tiii*- of *tururururu*-gefluit weerklonk.

Ik meende aan het gedrag dezer vogels reeds dadelijk te zien, dat ze een nest op het eiland hadden, zoodat ik terstond op onderzoek uitging. Helaas ging ik daarbij aanvankelijk verkeerd te werk omdat ik veronderstelde, dat onze Indische griel op dezelfde wijze zou broeden als de Hollandsche „doornsluiper”, nl. tusschen en onder het lage struikgewas en op de open plekjes daar dicht bij.

Eerst toen dit geen resultaat had opgeleverd en ik de vogels steeds zenuwachtiger had zien worden, begon ik systematisch de koraalstrook af te „laveeren”, waar ik eindelijk tusschen de brokjes koraal, zonder eenige aanduiding van een eigenlijk nest te hebben gevonden, het ééne ei ontdekte, zooals de foto dit toont (fig. 1). Het bijzonder mooie ei is op een licht zandkleurigen ondergrond bedekt met een groot aantal onregelmatige, donkerbruine, grijze of amberkleurige, soms zwarte vlekken en vlekjes, waartusschen zich enkele secundaire licht blauwgrijze vlekjes bevinden. Deze teekening is over de geheele schaal verdeeld, doch concentreert zich op de stompe pool, waar de vlekken ook het grootst zijn. Het is veel grooter dan dat van de Hollandsche griel, nl. 68 mm lang en 45 mm breed. Het ei is zóó goed aan de omgeving — koraal met wat aanspoelsel — aangepast, dat men het nauwelijks kan onderscheiden. Toen ik mij, na het legsel gevonden te hebben, een oogenblik had teruggetrokken om het verdere gedrag der vogels te bespieden, kostte het bij terugkomst werkelijk eenige moeite het ei weer te vinden.

[foto v. d. schr.]

Fig. 4. Hoe de griel op het nest plaats neemt.

Daar het ei zwaar bebroed was, wilde ik probeeren enkele foto's te maken van het uitkomen van het jong, aangezien het vooral interessant was te weten waar de oude vogels het kleine jong heen zouden brengen. Zooals bekend is, zijn grielen nestvlieders en de jongen loopen dus reeds weg, kort nadat zij uit het ei gekropen zijn.

Eenige dagen na deze vondst keerde ik daarom met mijn schuiltentje terug. Den schuwen aard dezer vogels kennende, plaatste ik mijn tentje op ruim tien meter afstands van het nest, waarna ik tot mijn verbazing bemerkte, dat de griel na korten tijd op het legsel plaats nam (waarschijnlijk omdat het ei reeds was aangepikt en dus op uitkomen stond), zoodat ik het reeds ongeveer een half uur later kon wagen nog wat dichterbij het nest te komen. Toen ook dit de terugkeer naar het nest niet verhinderde, verplaatste ik mijn tent na een paar uren tot op enkele meters van het nest af en nam achter mijn fototoestel plaats. Nauwe-

lijks had ik zoo een half uur gezeten, of ik hoorde de griel reeds over de stukjes koraal loopen, vlak naast mij. Ik waagde het niet mij te verroeren, bevreesd als ik was den vogel, die nu zeker zéér op zijn *qui vive* zou zijn, te zullen verjagen.

Vlak bij het nest gekomen, liep hij echter (waarschijnlijk na de lens van het toestel gezien te hebben), snel weer terug, waarbij hij een angstig *tiru-tiru-tiru* deed hooren om zich daarna bij zijn partner te voegen, die op een hoog punt, ca 20 m van het nest verwijderd, was achtergebleven. Daar bleven de beide vogels doodstil en oogenschijnlijk geheel op hun gemak staan. Kort daarna keerde dezelfde vogel van daareven weer terug naar het nest en nam plaats op het ei, waarbij de hals onrustig omhoog gestrekt werd en het mooie, groote, geelgroene oog op de lens gericht bleef. Ik

[foto v.d. schr.]

Fig. 5. Deze houding met gestrekten hals verraadt onrust.

Opnieuw hielden beide vogels elkaar thans gezelschap, pikten zich wat in de veeren, en na ongeveer een half uur kwamen zij allebei in de richting van het nest aanloopen. De een bleef op een paar meter afstands staan, de ander liep door tot vlak bij het nest, doch maakte weer rechtsomkeert en toen verdwenen beide vogels achter een klein struikje, niet ver van mij verwijderd. Na geruimen tijd niets van ze gemerkt te hebben, kwamen zij allebei weer voor den dag: eerst keerde de wachter naar zijn post terug, daarna nam de broedvogel plaats op het legsel en binnen enkele minuten zat hij zóó rustig te broeden, alsof er geen tent bestond!

De eerste vijf foto's, die ik maakte, hadden steeds tot gevolg, dat de griel angstig opstond en wegliep, waarbij de broedvogel zich eenige keeren achter het struikje schuilhield en dan even later weer terugkwam. Later bleef hij zitten, schrikte alleen telkens op wanneer hij de sluiters hoorde, maar sloot dan echter spoedig weer een weinig de oogleden, alsof hij in slaap dommelde.

's Middags om ongeveer 4 uur, stond de griel tot mijn groote verwondering eensklaps van het nest op, holde naar den anderen vogel toe en bleef daar rustig

vond het raadzaam niet direct een foto te maken, daar ik den vogel liever eerst wat op zijn gemak wilde zien. Het dier stond echter na enkele minuten op en rende opnieuw weg in de richting van den wachtende vogel doch keerde, voordat hij dezen bereikt had, weer terug en nam andermaal plaats op het ei. Na ongeveer tien minuten gewacht te hebben, deed de sluiters zijn werk en werd de eerste plaat belicht, waarna de griel onmiddellijk weer wegholde.

staan. Beide grielen bleven nu wat in het koraal pikken (later vond ik daar de overblijfselen van een groote krab) en gingen dicht bij elkaar in het koraal zitten, daarbij — evenals de vogel op het nest gedaan had — de oogleden af en toe sluitend, alsof ze insliepen. Alles ging echter zoo volmaakt rustig en zonder eenige opwindning, dat ik niet in het minst kon vermoeden, dat de vogel niet meer op het nest zou terugkeeren.

Weliswaar maakte een der vogels soms aanstalten naar de broedplaats terug te keeren, maar de moed scheen hem nu plotseling geheel te ontsinken: hij kwam niet verder meer dan een paar meter van het nest en keerde dan weer om. Het werd 5 en 6 uur 's middags en nog zaten de vogels rustig bij elkaar, zoodat ik tenslotte besloot mijn tent te verlaten en deze wat verder van het nest te plaatsen.

Ondanks dat, waren de grielen om 7 uur nog niet naar het legsel teruggekeerd en ook later lag het ei nog steeds onbewaakt, en — wat erger was — het was toen reeds aanmerkelijk afgekoeld. 's Avonds om 8 uur

waren de vogels nog op het eiland, maar een heel eind van het nest verwijderd zoodat ik het ergste begon te vreezen.

Toen ik den volgenden morgen moest constateeren, dat het ei niet meer bebroed geweest was sedert den vorigen middag, — de mieren hadden zich reeds door een klein gaatje in de eischaal toegang tot het thans doode jong verschaft —, vervloog het laatste sprankje hoop en moest ik wel aannemen, dat het met mijn verdere waarnemingen afgeloopen zou zijn. Dienzelfden dag zag ik de vogels niet terug, evenmin den daarop volgenden morgen, zoodat ik toen maar besloot het eiland te verlaten, wel verheugd over de mooie foto's maar toch onbevredigd door het mislukken van mijn waarnemingen bij het uitkomen van het jong en teleurgesteld over het feit, dat nu door mijn toedoen ook nog een jong van deze toch reeds zoo zeldzame vogels was verloren gegaan.

Een ervaring en een teleurstelling rijker, verliet ik het eiland en beloofde mijzelf in het vervolg nog voorzichtiger te zijn bij het fotografeeren van deze rarbewoners.

[foto v d. schr.

Fig. 6. Rustig, doch niettemin zeer waakzaam.